

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КРИВОРІЗЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Факультет іноземних мов
Кафедра англійської філології

«Допущено до захисту»

Завідувач кафедри

_____ Зоренко І.С.

« _____ » _____ 2022 р.

Реєстраційний №

« _____ » _____ 2022 р.

ЛЕКСИКО-СЕМАНТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ АМЕРИКАНСЬКИХ
ПОБУТОВИХ РЕАЛІЙ (З РОЗРОБКОЮ КОМПЛЕКСУ
ПРАКТИЧНИХ ЗАВДАНЬ)

Кваліфікаційна робота
студентки групи ЗАМм -17
ступінь вищої освіти: магістр
спеціальності 014.021 Середня освіта
(Англійська мова і література)
Бугіри Тетяни Федорівни

Керівник кандидат педагогічних наук,
доцент Зоренко Ірина Станіславівна

Оцінка:

Національна шкала _____

Шкала ECTS _____ Кількість балів _____

Голова ЕК _____
(підпис) (прізвище, ініціали)

Члени ЕК _____
(підпис) (прізвище, ініціали)

(підпис) (прізвище, ініціали)

(підпис) (прізвище, ініціали)

(підпис) (прізвище, ініціали)

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ.....	6
1.2. Реалії у мові та культурі.....	6
1.2. Структура значення реалії.....	13
Висновки до розділу 1.....	22
РОЗДІЛ 2. НАЦІОНАЛЬНА СПЕЦИФІКА ПОБУТОВИХ РЕАЛІЙ США...26	
2.1. Лексико-семантичні особливості	26
2.2. Комплекс завдань до вивчення теми	37
Висновки до розділу 2	45
ВИСНОВКИ.....	48
СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ.....	51

ВСТУП

Дана кваліфікаційна робота присвячена дослідженню лексико-семантичних аспектів американських побутових реалій.

Мовні реалії є об'єктом розгляду в ряді наук, таких як лінгвокраїнознавство, міжкультурна комунікація, теорія та практика перекладу та інших. Тому ув'язка їх з культурним контекстом країни, мова якої вивчається, обов'язкова. Культурний контекст відображає особливості життя, світогляду, звичаїв, традицій, картини світу народу, людської спільноти. Знання культурного контексту є також складовою загальної культури мовлення тих, хто вивчає іноземні мови, їх національні варіанти, які містять культурно відмічені лексичні одиниці. До таких одиниць насамперед відносяться одиниці-реалії, що становлять один з аспектів дослідження у лінгвокраїнознавстві.

Актуальність даної теми полягає в тому, що питання про сутність, підвиди реалій, їх національну специфіку є відкритим, не до кінця визначеним. А роль реалій у процесі комунікації досить важлива. Слід також зазначити, що сучасні тенденції розвитку методів викладання мов поєднують ці аспекти з вивченням аспектів культури. Вивчення національно маркованого лексикону збагачує наявні знання про мову й дійсність певної країни.

Реалії взагалі досліджувалися як вітчизняними, так і закордонними лінгвістами. Вони як носії колориту, як конкретні, зримі компоненти національної своєрідності, вивчалися у роботах Г.Д.Томахіна, Л.С.Бархударова, З.П.Зорівчак, С.Влахова, С.Флоріна, А.А.Мороз, О.Ф.Бурбак та інших.

Мета дослідження полягає у виявленні національної специфіки, семантичної сутності досліджуваних одиниць, у розробці завдань до їх

вивчення.

Відповідно до мети ми намітили такі **завдання**:

- проаналізувати підходи до визначення сутності реалій, їх місце у мові та культурі;
- розглянути проблему класифікації реалій;
- дослідити мовну форму та визначити структуру значення побутових реалій США;
- класифікувати побутові реалії США за тематикою;
- розробити комплекс завдань до вивчення досліджуваної теми на практичних заняттях із лінгвокраїнознавства.

Об'єктом дослідження у даній роботі є побутові реалії англійської мови США, під якими ми розуміємо назви властивих тільки визначеній нації предметів матеріальної культури, побутових закладів тощо, які широко представлені у творах американських авторів, країнознавчих та тлумачних словниках.

Предметом дослідження стали лексико-семантичні особливості досліджуваних національно-специфічних одиниць та розробка практичних завдань до їх вивчення.

Матеріалом дослідження послужили понад 600 лексичних одиниць-реалій, добраних із літературних та лексикографічних джерел англійської мови.

Відповідно до характеру визначених завдань були використані такі **методи** дослідження:

- метод аналізу наукової літератури;
- аналіз словникових дефініцій;
- компонентний аналіз реалій;
- контекстуальний аналіз.

Теоретична значущість дослідження полягає в розробці окремих

аспектів теорії лінгвокраїнознавства, міжкультурної комунікації, перекладознавства.

Практична цінність роботи визначається можливістю використання її результатів на заняттях із розмовної практики англійської мови, практики перекладу та лінгвокраїнознавства.

Структура роботи: робота складається із вступу, двох розділів, висновків, списку використаної літератури. Об'єм роботи – 50 сторінок. Використані джерела – 40 позицій.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ

1.2. Реалії у мові та культурі

Мовні одиниці-реалії не раз ставали об'єктом дослідження у роботах як вітчизняних, так і зарубіжних лінгвістів із лінгвокультурології [1; 13; 22; 24], лінгвокраїнознавства [2; 11; 19; 25; 35], перекладознавства [8; 10; 16].

Реалія не має загальноприйнятого визначення. Вона може трактуватися як [4, с. 285; 5, с.164]:

слово або вираз, що означає предмети, поняття, що не існують у досвіді людей, що говорять іншою мовою;

одиниці, існування яких обумовлено різними факторами, що вивчаються лінгвістикою та лінгвокраїнознавством, такі як історія та культура народу, мовні контакти мовців;

предмети матеріальної культури, що слугують основою для номінативного значення слова;

слова, що означають національно-специфічні особливості життя та побуту.

За визначенням С.Влахова та С.Флоріна реаліями є слова і словосполучення, які називають предмети, явища, об'єкти, характерні для життя, побуту, культури, соціального розвитку одного народу і малознайомі або чужі іншому народові, що виражають національний і (або) тимчасовий колорит. Як особлива категорія засобів вираження реалії є носіями національного колориту, а їх відмітною рисою є характер предметного змісту, тобто тісний зв'язок позначуваного реалією предмета, поняття, явища з народом чи країною, з одного боку, та історичним відрізком часу, з іншого [15].

Реалії відносяться до категорії безеквівалентної лексики. Хоча це поняття ширше за поняття реалії. Це – лексичні одиниці (слова та стійкі сполучення), котрі не мають повних або часткових еквівалентів серед лексичних одиниць іншої мови. До безеквівалентного лексикону відносять окрім реалій тимчасові безеквівалентні терміни, випадково безеквівалентні слова [6; 10].

Існує також термін «фонові слова», які містять важливу інформацію про національну позамовленнєву специфіку [11; 13]. Фонові слова співвідносяться з фоновими знаннями про іншомовну культуру.

Лінгвісти давно звернули увагу на взаємні відношення культури та мови. Зміни в культурі спричиняють і зміни в мові, тобто між культурою та мовою існує певний зв'язок. Кожна мова відбиває життя народу на будь-якому етапі його розвитку. Вона ідеально пристосована для вираження культури народу, що говорить нею.

Якщо розглядати мову з точки зору її структури, функціонування і способів оволодіння нею, то соціокультурний пласт, або компонент культури, виявляється частиною мови, екстралінгвістичним фоном її реального буття.

В той самий час компонент культури – це не просто якась культурна інформація, що повідомляється мовою. Це невід'ємна властивість мови, притаманна усім її рівням та галузям [3; 14].

Реалії – сама яскрава ілюстрація різноманітності світів, що відбиті в різних мовах. Відмінності реального світу, що оточує різні народи, приводить до формування в мові такого специфічного пласта, що означає явища, специфічні тільки для певної мовної спільноти і що не мають мовних еквівалентів в інших мовах.

Мова віддзеркалює культуру, в ній відбивається не лише реальний

світ, а й самосвідомість мовців, їх спосіб мислення, національний характер, традиції, звичаї, мораль, система цінностей [33]. Водночас мова – скарбниця культури з її цінностями, представленими в лексиці, в граматиці, в ідіоматиці, у прислів'ях, приказках, у фольклорі, у художній та науковій літературі, у формах писемного та усного мовлення. Одночасно мова — це передавач, носій культури, вона передає скарби національної культури, що зберігається в ній з покоління в покоління. Оволодіваючи мовою, мовці засвоюють разом із нею й узагальнений культурний досвід поколінь [37].

Отже, мова не існує поза культурою, вона виявляється складовою, продуктом культури як сукупності результатів людської діяльності в різних життєвих сферах, але водночас і культура не може існувати поза мовою, оскільки вона служить одним із засобів її створення та засобом її передачі [15].

Такий складний характер співвідношення мови та культури створює основні труднощі не тільки у теоретичному плані (у плані вивчення), а й у практичному (у плані здійснення перекладацької, освітньої діяльності).

Реалії завжди були цікавими в плані їх семантизації іншою мовою, що пов'язує їх з проблемами перекладу [7; 10; 34]. А перекладацька діяльність за своєю суттю призначена для того, щоб сприяти міжкультурній взаємодії. Проте зв'язок мови та культури наочно показує, що перекладач має справу не тільки з мовами, скільки з двома різними культурами. З цієї причини труднощі перекладу безпосередньо впливають не з формальних відмінностей мов (як відсутність прямого лексичного еквівалента або аналогічної граматичної структури), але з особливостей сприйняття світу людиною, зумовленого мовою та культурою в їхньому взаємозв'язку. Крім того, значення слова, як відомо, складається не тільки з базового компонента, що актуалізується у свідомості, але й другорядних компонентів, як,

наприклад, його емоційне забарвлення. Останнє безпосередньо залежить від того, яке місце займає слово та відповідне йому поняття у конкретній культурі. Такі міркування призводять до думки, що для перекладу першорядне значення має не власне поняття, висловлене словом, але його культурна зумовленість і значимість.

Співвідношення мови та культури – питання складне і багатоаспектне, що торкається всіх без винятку сфер людського життя. Насправді мова лише деталізує сприйняття, але базові категорії мислення (наприклад, час, місце, логічні операції) однакові в різних мовних колективах. У даний час загальноприйнятою є точка зору, згідно з якою як у культурі, так і в мові кожного народу присутні одночасно загальнолюдський та національний компоненти [8; 32]. Без загальнолюдського компонента, що включає універсальні значення, було б у принципі неможливе міжкультурне взаєморозуміння. У той самий час у культурі присутні специфічні культурні значення (реалії це переконливо ілюструють), закріплені у мові, нормах, цінностях, переконаннях тощо.

Дослідження аспектів мови та культури, а також мислення людини, продовжуються до теперішнього часу. Відомо, що вся інформація, яка надходить до людини через органи чуття, структурується особливим чином, у тому числі за допомогою мови.

Мова допомагає зберігати та передавати отриману із зовнішнього світу інформацію. Але оскільки сама мова складається з окремих елементів (слів, граматичних конструкцій тощо), то й інформація, що зберігається за допомогою мови, постає в розчленованому вигляді. Інакше кажучи, мова задає категорії, особливого роду рубрики, під які підводиться наявна у свідомості людини інформація. Це явище отримало назву категоризації. Реалії також можна розглядати як особливі ментальні категорії [11; 25]. Тільки завдяки категоризації людський мозок здатний охопити все

різноманіття зовнішнього світу через підведення його під обмежену кількість категорій. У науці категоризація розуміється у широкому та вузькому значенні цього терміна. Категоризація у вузькому значенні – це власне підведення об'єкта, явища, процесу тощо під певну рубрику досвіду, категорію та визнання його членом цієї категорії. Категоризація в широкому розумінні – це сам процес утворення та виділення категорій, членування зовнішнього та внутрішнього світу людини відповідно до сутнісних характеристик його функціонування та буття, упорядковане уявлення різноманітних явищ через зведення їх до меншої кількості розрядів чи угруповань [4, с. 16].

Національно-культурна специфіка категорій легко виявляється при порівнянні більш-менш звичних для нас культур. Якщо категорії вже сформовані, ми приймаємо їх як само собою зрозуміле, як належне і непорушне. Одного разу створена і використана практично категорія згодом впливає на те, як людина сприйматиме своє оточення та інших людей. Однак речі у свідомості людини набувають ясності лише в тому випадку, якщо встановлено їх чітку відмінність від інших речей, тому для існування категорій необхідна наявність чітких ознак, що їх диференціюють. Якщо таких ознак немає, або людина їх не усвідомлює, у реальному спілкуванні це виливається у неможливість ясно та чітко викласти предмет мовлення. У той самий час, суворо окреслені, жорсткі категорії ускладнюють адекватне сприйняття світу та створюють проблеми, особливо у міжособистісному спілкуванні. Однак, якщо якась подія не може бути піддана категоризації, вона викликає непорозуміння [4].

Категоризація уможлиблює структурування та встановлення зв'язку між нашими знаннями про навколишній світ, оскільки підведення під відомі нам категорії дозволяє описувати типові зразки поведінки та окремі вчинки людей та давати їм, таким чином, характеристику. Однак такі припущення

можуть мати і негативний результат: категоризація групує всі об'єкти даної категорії (речі, людей), виходячи із загальних ознак, але не враховуються їх відмінності, а реалії саме до них відносяться. І саме відмінності найчастіше виявляються значущими у процесі міжкультурної комунікації, неврахування яких призводить до незрозуміння [29; 37].

Реалії також можна трактувати як певні концепти. Концепт – це особливе ментальне утворення, в якому і за допомогою якого зберігаються знання про світ у свідомості людини [14; 23].

Концепт не тотожний поняттю, перший значно складніший, ніж останній за своєю структурою та характером. Поняття являє собою сукупність пізнаних суттєвих ознак об'єкта і найчастіше розкривається через словникову дефініцію. У поняття розрізняють його обсяг (сукупність речей, що охоплює дане поняття) та зміст (сукупність ознак, що визначають сукупність вихідного обсягу речей). Концепт – це ментальне національно-специфічне утворення, що охоплює всю сукупність знань про цей об'єкт або явище і всю сукупність мовних засобів (лексичних, фразеологічних тощо), здатних висловити це знання. Концепт являє собою той пучок уявлень, понять, знань, асоціацій, переживань, який супроводжує слово й поняття, що виражається ним [4, с. 98].

Однак не всі поняття є концептами, а лише найбільш складні та важливі з них, без яких важко уявити відповідну культуру, для якої вони цінні та актуальні. При цьому непрямим свідченням існування концепту в культурі є велика кількість прислів'їв і приказок або поетичних і прозових текстів на тему, пов'язану з цим концептом. Концепт, на відміну поняття, може включати велику кількість несуттєвих ознак; він завжди оточений емоційним, експресивним, оцінним фоном. Багато концептів є культурними константами, оскільки вони з'явилися ще в давнину і простежуються до наших днів [13; 22].

Концепт багатомірний у проявах раціонального й емоційного, абстрактного й конкретного, універсального й національного, загальнолюдського й індивідуального. Багатомірність концепту зумовлена тим, що він виникає у свідомості індивіда в результаті діяльності, досвідченого розуміння світу, а також в результаті взаємодії людей та входження у певну культуру. Процес виникнення та формування окремих концептів у ході надходження інформації із зовнішнього світу називається концептуалізацією [31, с.67].

Картина світу ніколи не є дзеркальним відображенням реальної дійсності, вона є певним баченням і конструюванням світу у свідомості людини відповідно до культурно-обумовленої логіки світорозуміння. Картина світу – реальність людської свідомості [4, с. 13].

У силу того, що категоризація та концептуалізація обумовлені культурою та мовою конкретної лінгвокультурної спільності, картину світу можна трактувати як ментальну репрезентацію культури. З цієї причини картині світу багато в чому притаманні ті ж характеристики, що властиві й культурі як феномену: картина світу здатна до розвитку, інтегрує та лімітує сприйняття світу. Вона формує тип ставлення людини до світу, задає норми спілкування.

У сучасному країнознавстві не існує загальноприйнятої класифікації культурно-специфічних одиниць. Пропонуються класифікації реалій, базуючись на різних принципах [13; 15]. Наведемо найбільш поширені.

Тематична класифікація представлена:

- лексикою, що номінує побутові реалії (житло, майно, одяг, їжу);
- лексикою, що номінує етнографічно-міфологічні поняття (етнічні й соціальні спільноти, казкових істот);
- лексикою, що називає природничі реалії (тварин; рослини; ландшафти);
- лексикою, що називає реалії адміністративно-державні (організації,

інститути, партії);

- лексикою, що називає реалії ономастичні (власні імена та назви).

Класифікація С.Влахова і С. Флоріна [15]:

- предметний розподіл реалій (географічні, етнографічні, суспільно-політичні);

- місцевий розподіл реалій (свої та чужі, інтернаціональні, завнішні, внутрішні);

- часовий розподіл реалій (сучасні, історичні).

Класифікація О.Ф.Бурбак [1]:

- етнографічні реалії, реалії побуту;

- топографічні реалії;

- суспільно-політичні реалії;

- освітньо-культурні реалії;

- ономастичні реалії.

Класифікація Р.П.Зорівчак [6]:

- в історичному ракурсі (існуючі реалії, історичні реалії);

- у структурному плані (одночленні, полічленні, фразеологічні реалії).

Тож, реалії є своєрідною, складною, неоднозначною категорією, що присутня в лексиконі будь-якої мови.

1.2. Структура значення реалії

Якщо виходити із значення слова як відношення до денотату, опосередкованому через сигніфікат (референт), то реалія-слово співвідноситься з предметом, який позначає, не неопосередковано, а через сигніфікат (референт), який можна визначити як предмет думки, що відображає предмет або явище об'єктивної дійсності й утворює той

понятійний зміст, з яким співвідноситься дана мовна одиниця [14, с. 67]. Це означає, що слова – реалії, крім прямого денотативного змісту, можуть мати й конотативні значення.

Якщо виходити з лінгвокраїнознавчої теорії, що спирається на розмежування лексичного значення й лексичного фону, який містить ряд додаткових семантичних компонентів, то власне реаліями слід вважати слова, які не мають поняттєвих відповідників у мовах, що зіставляються (через відсутність самих предметів, які позначаються), а фоновою лексикою – слова, які різняться своїми фонами через невідповідність окремих семантичних компонентів, які виділяються не в самих поняттях, а у фонах, й іноді називаються другорядними ознаками. Проте, А.А. Мороз наголошує, що саме ці окремі семантичні долі часто відіграють вирішальну роль у віднесенні слова до певної культури тому, що саме в них закладена національна самобутність явища, яке позначене певним словом [13, с. 14]. Прикладом власне реалій можна вважати американське поняття *caravanning* – “проводити літо/відпустку, подорожуючи в будиночку-причепі (на колесах) до власного автомобіля”, яке є суто американським феноменом [10, с. 169].

Об'єктом зіставного лінгвокраїнознавства є передусім реалії національної культури, як денотативні, так і конотативні, виражені як номінальною (загальною), так і ономастичною лексикою [17; 20].

Денотативні реалії найбільш наочно демонструють національну своєрідність культур. Їх можна вважати елементарними одиницями зіставного лінгвокраїнознавства. Однак питання про денотативні реалії не таке просте, як здається відразу. Потребує свого подальшого вивчення питання про співвідношення плану змісту і плану виразу при визначенні реалій, про функціональні відмінності предметів, які позначають дані слова [13; 15]. Інколи денотативна інформація втрачає значущість, а переважає інформація локально конотативна. Так, українське слово «*гарбуз*» в

українсько-англійському бінарному зіставленні не реалія в денотативному плані: у флорі англомовного світу є також така сама городина *a pumpkin*. Але українське слово «гарбуз» – реалія щодо англійської мови як цільової і, по суті, щодо всіх мов світу, коли воно вживається в конотативному значенні як символ відмови при сватанні [7, с. 76]. Американське *pumpkin* має свої власні конотації, коли вживається у контексті американських свят *Hallowe'en* та *Thanksgiving*.

Значні труднощі в зіставному лінгвокраїнознавстві становить виділення слів із національно-культурними конотаціями. Звичайні слова, які співпадають у своєму предметному значенні, можуть мати додаткові значення, які зумовлені національно-культурними факторами. Вони пов'язані зі звичаями, фольклором, іншими культурними традиціями народу – носія мови. Наприклад:

англійське слово *tiger*, маючи те ж саме значення, що і українське *тигр*, може вживатись в інших значеннях:

«жорстока людина»,

«небезпечний супротивник»,

«розбишака», яких не має українське слово [33].

Доцільність виділення у мові конотативних реалій як особливого типу лексичних одиниць не є беззаперечною. Однак деякі автори виділяють у особливий розряд ті реалії, конотації яких становлять вагому частину їх структури значення. Конотативні реалії при цьому протиставляються реаліям, що позначаються безеквівалентною лексикою, які можна назвати реаліями-денотативами. Це лексичні одиниці, семантична структура яких цілком заповнена культурно-специфічною лексичною інформацією [36; 39], наприклад:

ranch – будинок у стилі ранчо;

American Plan Hotel – готель з повним пансіоном.

Конотативні реалії – це лексичні одиниці, які, позначаючи звичайні поняття, виражають водночас смислові та емоційні «фонові» відтінки, наприклад:

Black Monday – перший день занять після канікул;

mad money – гроші для сплати у таксі, які повинна мати жінка, якщо вона посвариться з чоловіком, який її супроводжує;

Raggedy Ann – Ганчіркова Енн, фірмова назва ляльки, зробленої з тканини;

Sloppy Joe – сандвіч з яловичиною зі спеціями;

Soul food – блюда негритянської кухні (популярні на півдні США);

Philadelphia lawyer – блискучий юрист, адвокат, що може виграти будь-яку справу.

Для лінгвокраїнознавства інтерес становлять саме ці додаткові смислові відтінки, які є наслідком національного бачення світу або культурно-історичного розвитку народу-носія мови. Виходячи з національного характеру асоціацій, які пов'язані з певними предметами реальної дійсності й не мають аналогічних асоціацій у культурі, яка зіставляється, виникає потреба включення в число реалій також і конотативних слів [2; 13].

Конотативні реалії позначають предмети, які нічим не відрізняються від аналогічних в інших мовах, але отримали в даній культурі й мові особливі додаткові відтінки значення, які спираються на культурно-історичні асоціації, притаманні тільки даній культурі. Наприклад, такі англійські поняття як *pancake*, *pie* можуть бути цілком замінені на українські *млинець/оладок*, *пиріг*. Різниця між цими поняттями у цих двох мовах полягає у деталях. Так, в американському контексті у пиріг кладуть цибулю, фарш із м'яса або “солодку начинку” (зазвичай вона складається з цукру,

мигдалю, родзинок тощо), а не горох, мак, сир, варений рис, цибулю з вареними яйцями, як це роблять українці [10, с.156].

Оскільки національна культура знаходить своє відображення не тільки в загальній, але й ономастичній лексиці, то до реалій слід віднести й ономастичну лексику, яка має яскраво виражені національно-культурні асоціації [15]. Більшість лексичних одиниць, які є носіями країнознавчої інформації, можна виявити при зіставленні їхніх фонів і в культурі, що вивчається, й у рідній методом порівняння семантичних елементів. На відміну від денотативних і конотативних реалій, у яких національно-культурні семантичні частини належать до значення, у цій групі вони належать до фону, як, наприклад, колір в означенні таксі: у французькій реальності – чорна машина, в американській – жовтого кольору.

Фон визначається асоціаціями, які склалися у даній культурі. Наприклад, в українській мові слово *народження*, на відміну від англійського *birth*, не включає в своє поле асоціацію, що пов'язане з лелекою (*visit of the stork*). Лексичні фони, як правило, відбивають цінності духовної культури суспільства. Ця залежність номенклатури лексики від факторів культури виявляється у так званій атракції синонімів, тобто у створенні широких синонімічних рядів [33].

На рівні з лексикою та фразеологією об'єктом зіставного лінгвокраїнознавства є також правила мовного етикету, які прийняті в даній етнолінгвістичній спільноті, правила мовної і позамовленевої поведінки у різноманітних ситуаціях спілкування, зокрема повсякденна поведінка і забобони (марновірство).

Тож, в основі семантичної структури реалій лежать два основних компоненти значення: фонові знання та культурний компонент.

Будь-який мовленнєвий твір передбачає наявність: предмету повідомлення, а саме того, що говориться у вислові; ситуації спілкування,

тобто тієї обстановки, в якій відбувається мовна комунікація та учасників мовленнєвого акту, кожен з яких має певний досвід як нелінгвістичного знання (про оточуючий світ), так і лінгвістичного (знання мови). О.Ф.Бурбак зазначає [1], що велику роль в однозначному тлумаченні мовленнєвого твору грає та екстралінгвістична інформація, яку мають учасники мовленнєвого акту, тобто їх знання про оточуючий світ. Екстралінгвістичні знання учасників мовленнєвого акту грають не менш важливу роль, ніж їх володіння мовою. З одного боку, соціологічна теорія комунікації передбачає відносну рівність співрозмовників у плані володіння деякою інформацією, тобто окрім спільної мови, вони повинні також мати деякий спільний для них об'єм знань, який і утворює вихідний пункт для повідомлення. В іншому випадку, тобто якщо спільне знання для тих, хто говорить не встановлено, передача повідомлення не тільки ускладнена, але й просто не можлива. Наприклад, українець, який незнайомий із політичним устроєм Великобританії, не розуміє до якої гілки влади належить Палата лордів (*House of Lords*) та Палата громад (*House of Commons*) та які функції вони виконують через відсутність таких органів влади в Україні.

З іншого боку, учасники комунікативного акту в аспекті володіння деякою інформацією майже завжди бувають нерівні один одному. Ця нерівність співрозмовників у володінні деякою інформацією і є спонукальна причина, через яку люди вступають в акт спілкування; в іншому випадку спілкування не мало б ніякого сенсу (було б нічого сказати один одному).

Інформаційна нерівність співрозмовників виникає за рахунок того, що частина знань, яку має людина, отримана в результаті неповторного особистого досвіду. Згідно з Едвардом Холлом, усі культури поділяються на висококонтекстні та низькоконтекстні [24; 25]. Важливим поняттям у його теорії виступає контекст, який він визначає як ключовий фактор, що відображає фон та оточуючі знання чи обставини, при яких відбувається

комунікативний акт. Контекст включає середовище, процес, мову тіла та зовнішність. Висококонтекстне спілкування – це спілкування, при якому більшість інформації передається за допомогою невербальних повідомлень. Це спілкування, де члени комунікативного акту розуміють один одного – інтуїтивно (*implicit code*) [12]. Прикладами такого висококонтекстного спілкування є реалії, що позначають внутрішньодержавні поняття, розумілі лише для громадян США, що не мають еквівалентів у культурах інших народів. Наприклад, реалії США, що пов'язані з її специфічною виборчою системою [33]:

grassroots – прості люди, народні маси;

second-class citizen – «громадянин другого сорту», позбавлений прав голосу;

snipe – агітаційний плакат, що висить на вулиці;

baby-kisser – політиканин, який заграє з виборцями.

Ці ж самі реалії, водночас, є незрозумілими для представників низькоконтекстних культур, де важливим є повне та беззаперечне розуміння комунікантів між собою за допомогою логіки, фактів та прямоти. В цьому випадку кожна реалія має бути пояснена, тільки потім може відбутися комунікативний акт [22].

Наявність фонові інформації є неодмінною умовою спілкування. А перешкодою в ньому є відмінність фонових знань, які складають специфіку національних культур комунікантів.

Фонові знання базуються на накоплюючій функції мови, на необхідності виступати в якості базису колективного досвіду, на її здатності укріплювати набутий досвід у формах мови, в стройових одиницях мовлення – словах, еквівалентах слів [7].

Тому врахування культурологічного матеріалу, його відбір та

презентація у процесі навчання мові складають сутність лінгвокраїнознавства. Фонові знання, пов'язані з особливостями культури, знаходять своє відбиття передусім у національно забарвленій лексиці.

Окрім фонових знань, в основі семантичної структури реалій лежить культурний компонент значення. Денотат, з одного боку, може бути загальнолюдським, розповсюдженим, а з іншого боку – бути власністю тільки певного регіону або певної культури, що дозволяє говорити про культурний компонент значення слова. Якщо із семантики слова виключити значення, що обумовлене різними мовними рівнями (дериваційне, морфологічне та синтаксичне), не враховувати його внутрішні форми, образне значення, естетичні асоціації, то залишиться тільки так званий екстралінгвістичний зміст слова, який прямо та безпосередньо відображає національну культуру, яку мова обслуговує. Цю частину значення слова С.Влахов та С.Флорін називають культурним компонентом, культурною складовою слова [15].

Зазвичай під безеквівалентною лексикою розуміють лексичні одиниці, які не мають словникових відповідників в одній із мов, що зіставляється, за наступними причинами:

- 1) у силу відсутності в громадській практиці його носіїв певних реалій;
- 2) через відсутність у ній лексичних одиниць, які означають відповідні поняття.

Наприклад [31; 40]:

Christmas tree — законопроект, який служить інтересам вузького кругу монополій, розглядається як доповнення до законопроекту, який користується популярністю;

lobby – лобі, постійний відвідувач кулуарів конгресу; група, яка проштовхує вигідний для неї законопроект, бажану кандидатуру, намагається

впливати на членів Конгресу, на представників законодавчих органів шляхом закулісних переговорів.

Деякі дослідники пропонують звузити поняття безеквівалентної лексики, виключивши із нього слова, яким уже знайдено відповідники у практиці перекладу. Безеквівалентною лексикою вони пропонують називати лексичні одиниці (слова та стійкі словосполучення) однієї з мов, які не мають ні повних, ні часткових еквівалентів серед лексичних одиниць іншої мови [5; 13].

Межа між словами, що мають постійні відповідники в лексиконі іншої мови, та безеквівалентною лексикою досить відносна. Ми можемо легко переконатися в цьому на прикладі власних назв, які мають компоненти значення, що відображають національну особливість культури.

Добір еквівалентів для такої національно забарвленої лексики у перекладознавчій практиці не залишає її яскраво вираженої культурної приналежності. Наприклад:

англійські імена та прізвища типу *John, George, Shakespeare*;
географічні назви типу *New York, the Thames, London, the Mississippi*.

У них в українській мові з'явилися стійкі відповідники, вони перестали бути без еквівалентними і мають для лінгвокраїнознавства набагато більше значення, ніж власні назви типу, *Appleby*, маловідомі для носіїв іншої мови [17].

Тож, власні назви належать певній культурі й мають, таким чином, яскраво виражений культурний компонент значення [33].

Під значенням власних назв розуміємо те, що ми знаємо про предмет. Не знати значення власної назви – це значить не знати її відповідності предмету; не знати змісту власної назви. Значення власної назви часто не відповідає поняттю її апелятива й ніколи не обмежується ним, навіть у тих

випадках, коли фонетично та морфологічно з ним співпадає. Лексичний зміст морфем, з яких створено назву, не є основним. При визначенні значення назви до уваги береться фактор його відомості, фактор суспільно-історичний.

Асоціації, які мають місце в момент створення власних назв, їх вживання в мові, широкі та різноманітні. Вони складають комплекс, який набагато перевершує коло асоціацій загальних назв. Окрім асоціацій, які пов'язані у членів мовного колективу з тією чи іншою назвою, в індивідуальному вжитку кожної людини є свої особливі та неповторні асоціації. Якщо одноманітні історичні, політичні, побутові та інші конотації, які пов'язуються у колектива з іменем, за своєю силою та яскравістю переростають його пряме географічне чи антропонімічне призначення, назва може перетворитися на власну назву. Перетворення власних назв на загальні назви – факт мови, один із шляхів поповнення її словникового складу [16].

Підводячи підсумок розгляду семантичної структури реалії, можемо констатувати, що окрім концептуального ядра, до складу її лексичного значення слова входять також і конотації – додаткові супутні значення: емоційні, експресивні «добавки» до основного значення, що надають слову особливого забарвлення. Денотативна, безеквівалентна реалія вирізняється денотативним культурним компонентом значення, а конотативна реалія має конотативний культурний компонент або конотативний фон [2; 13].

Висновки до розділу 1

Опрацювання теоретичної літератури з теми дослідження надало можливість визначити наступне.

При зіставленні мов, що обслуговують різні культури, в їх лексиконі виокремлюються так звані слова-реалії. Це лексичні одиниці, які не мають словникових еквівалентів в одній із порівнюваних мов або в силу відсутності

в загальноприйнятій практиці її носіїв відповідних понять або через відсутність у ній лексичних одиниць, що такі поняття позначають.

Ні в лексикології, ні в лінгвокраїнознавстві немає досить чітких критеріїв визначення сутності реалії, а також не вивчена специфіка мовних одиниць, що їх номінують. Через це нами було розглянуто різні підходи дослідників до визначення цього терміну. Найбільш поширеними дефініціями прийняті такі: реалія – це слово або вираз, що означає предмети, поняття, ситуації, що не існують у досвіді іншомовних людей і визначаються екстралінгвістичними факторами, такими як історія, культура народу, мовні контакти носіїв мови; предмети матеріальної культури, що слугують основою для номінативного значення слова; слова, що означають національно-специфічні особливості життя та побуту носіїв мови.

Слід зазначити, що у філології існує двозначне розуміння реалії: як предмета, поняття чи явища, що характерне для культури чи історії тільки певного народу; як слів, що позначають такий предмет, поняття чи явище.

Даючи визначення реалії, слід чітко окреслити різницю між нею та терміном, адже більшість вчених вказують на схожість між ними. По-перше, терміни так само, як і реалії, не мають ідеографічних синонімів і входять до лексико-семантичної системи літературної мови. По-друге, на перетині цих двох категорій є ряд слів, які важко віднести до однієї з цих категорій, а є навпаки такі, які можна віднести до обох груп. З іншого боку, терміни, на відміну від реалій, можуть бути інтернаціональними, вживаються в формальному мовному стилі, реалії ж завжди національно-специфічні й зустрічаються в будь-якому стилі мови.

Характерні риси реалій найширше виокремлюються при їх класифікації. На сьогоднішній день немає єдиної класифікації реалій, тому дослідники пропонують різні їх види, ґрунтуючись на екстралінгвістичному, семантичному та тематичному факторах. Група слів, які об'єднані за

тематичним принципом, виступає як елемент лексико-семантичної системи і мови в цілому, а національно-культурні особливості реалій можуть бути виявлені тільки при зіставленні з іншими одиницями цієї системи всередині мови та з аналогічною системою іншої мови. Найбільш розгорнутою класифікацією є класифікація, в якій пропонується такий розподіл: предметний, часовий та місцевий. Залежно від того, який предмет позначають реалії, вони поділяються на три групи: географічні, етнографічні та суспільно-політичні. За часовим поділом виокремлюють історичні та сучасні реалії. Місцева класифікація передбачає розгляд реалій у площині однієї або двох мов: національні, локальні, мікролокальні, регіональні та інтернаціональні.

В основі семантичної структури реалій лежать два основних компоненти значення: фонові знання у денотаті та культурний конотативний компонент. Велику роль в однозначному тлумаченні мовленнєвого вислову грає та екстралінгвістична інформація, яку мають учасники мовленнєвого акту, тобто їх знання про оточуючий світ. Екстралінгвістичні знання співрозмовників грають не менш важливу роль, ніж їх володіння мовою.

Важливо розуміти, що комунікативний акт відбудеться лише тоді, коли співрозмовники володіють не тільки спільною мовою, а й певними спільними знаннями. Такі спільні для учасників комунікативного акту знання отримали назву фонових знань як спільних знань реалій. Вони базуються на кумулятивній функції мови та її необхідності виступати в якості базису колективного досвіду.

Окрім фонових знань, у семантичній структурі реалій мається також культурний конотативний компонент. З одного боку, конотації можуть бути загальнолюдськими, а з іншого боку – власністю тільки певної культури, що й дозволяє говорити про культурний компонент значення слова-реалії. Якщо з семантики слова виключити значення, що обумовлені різними мовними

рівнями (дериваційне, морфологічне, синтаксичне), не враховувати його внутрішню форму, його образність, то залишиться тільки так званий екстралінгвістичний зміст слова, який прямо та безпосередньо відображає національну культуру, яку мова обслуговує.

РОЗДІЛ 2. НАЦІОНАЛЬНА СПЕЦИФІКА ПОБУТОВИХ РЕАЛІЙ США

2.1. Лексико-семантичні особливості

Мовознавці та інші фахівці, що працюють із мовами, відзначають, що національне забарвлення вислову часто виражене через національні реалії. Вислів може бути близьким до народного життя, до фольклору, і тим яскравіше виявляється його національний колорит. Поняття «колорит» прийшло у мовознавчу термінологію з мистецтвознавства та має значення сукупності особливостей (епохи, місцевості), своєрідності чогось [4; 15].

Колорит – це додаткові конотації слова, які воно набуває завдяки належності його денотату (об’єкта, який воно позначає) до даного нації, країни або локації, до певної епохи.

Саме конотативні значення, різні семантичні відтінки, асоціації, що пов’язані в свідомості певних верств населення американської нації з певними лексичними одиницями, відіграють рішучу роль у формуванні національної специфіки слів-реалій та виразів-реалій.

Розглянемо такі групи американських побутових реалій [33; 36; 39; 40], класифікованих за тематичним принципом:

1. Житло (Dwelling)

Реалії побуту містять насамперед предмети хатнього вжитку. Вони переносять у нові умови, де люди інакше будують, вибирають, меблюють помешкання тощо.

У тематичному словнику (тезаурусі) П.Роже [36] гніздо, яке об’єднане поняттям *house* «будинок» та *small house* «маленький будинок, хатинка», містить 77 одиниць; у тезаурусі Н.Вебстера [40], який містить тільки слова, що вживаються в США, – теж значна кількість одиниць.

Англійським словам *house, cabin, shanty, lodge* відповідають в українській мові *будинок, хижа, халупа, вбоге помешкання*. Навіть запозичене «котедж» має в українській мові більш вузьке значення – «невеликий житловий упорядкований будинок у передмісті, у робітничому селищі». Порівняймо зі значенням англійського слова *cottage* [31]:

1. *a small house, one story house* (котедж, невеликий будинок, заміський будинок);

2. *a small house at the sea, mountain resort, etc., owned or rented as a vacation home* (літня дача, здебільшого у курортному районі біля моря);

3. *one of a group of separate houses, as for patients at a hospital or students at a boarding school* (флігель при лікарні, сільська лікарня, корпус лікарні, гуртожитку).

До реалій відносяться також такі типи будинків [33]:

town house – житловий будинок в межах міста, звичайно має два поверхи, стіни якого щільно прилягають до таких самих будинків, що утворюють безперервну лінію будівель;

chalet – заміський будинок у швейцарському стилі, звичайно у горах;

dream home – будинок, який є мрією кожного американця;

starter home – помешкання, з якого починає американська родина, розраховуючи змінити його в майбутньому на більш престижне;

ranch – будинок у стилі ранчо, простої будівлі, але зовсім не дешевий;

trailer – трейлер, автопричіп, придатний для житла, будинок на колесах (також *house trailer, autohome, truck trailer*);

efficiency – однокімнатна квартира з плитою та раковиною у кімнаті, придатній для житла (також *studio*);

condo (condominium) –

1. будинок, у якому квартири є приватною власністю їх мешканців;

2. квартира у такому будинку;

walk-in apartment – квартира на першому поверсі, яка має окремий вихід на вулицю;

eat-in kitchen – кухня, в якій можна поставити обідній стіл;

walk-in kitchen – маленька кухня, у якій не можна поставити столик;

closet – вбудована шафа у стіні;

walk-in closet – вбудована шафа у стіні, в яку можна увійти;

powder room – жіноча туалетна кімната (у театрі, отелі, ресторани, великому магазині);

half-bath – туалет із раковиною (звичайно додатково до ванної кімнати).

2. Одяг (Clothes)

Прикладами таких реалій є:

parka – парка (верхній одяг на півночі, зроблений з хутра);

moccasins – мокасини (взуття північноамериканських індіанців; будь-яке м'яке взуття такого типу).

У словнику П.Роже [36] є 46 найменувань різних видів одягу, які об'єднані поняттями *trousers* і *pants*. У США взагалі рідко вживається слово *trousers*, очевидно, як недостатньо конкретне. В тезаурусі Н.Вебстера [40] у гнізді *trousers* є тільки три слова, в той час, як гніздо *pants* містить 20 одиниць. З групи, яка об'єднана поняттям *pants*, напевно, найпоширенішим словом є:

slacks – men's or women's trousers for informal wear (легкі літні брюки);

breeches, позначають «підкорочені штани» (до колін або нижче колін);

shorts (Bermuda shorts) належать до зовсім коротких штанів (шорти).

Jeans, blue jeans, denims, dungarees, Levi's є різними назвами того типу чоловічих та жіночих штанів, які в українській мові одну назву «джинси». Усі вони пошиті з міцної бавовняної (джинсової) тканини (*denim, Denims*).

Робочий одяг з цієї тканини *dungarees, overalls, denims* зберігають українські назви: «робочі штани», «комбінезон», «халат». До числа суто американських реалій із цієї групи, напевно, слід віднести *blue jeans (Levi's)*, колись поширені тільки в Техасі як робочий одяг ковбоїв:

blue jeans – blue denim trousers, worn originally as work pants but now also as leisure attire;

Levi's Trademark (“техаси”, “джинси”) – close-fitting, heavy trousers made of denim.

3. Їжа, напої (Food. Drinks)

До цієї групи можна віднести слова, які позначають, окрім видів їжі та напоїв, також посуд, сервіровку столу тощо. Прикладом таких реалій-американізмів є [17]:

frank and roll – булка з сосискою;

cold dry cereal – вівсяні або кукурудзяні пластівці з молоком;

shrimp cocktail – креветки у томатному соку (їх подають перед обідом у ресторанах, які спеціалізуються на рибних стравах);

home fries – смажені ломтики картоплі зі шкуринкою;

club soda – содова вода;

candy apple – яблуко, вкрите льодяниковою масою, на паличці;

candy bar – плитка шоколаду з начинкою із різних солодоців;

pie a la mode – фруктовий пиріг із морозивом.

Коли подають гарніри, американці чітко розрізняють:

green vegetables – зелень, овочі зеленого кольору (листовий та качанний салат, шпинат, зелений горошок тощо);

yellow vegetables – овочі жовтого кольору (морква, кукурудза тощо).

Багато назв страв зберігають національний колорит належності до окремого етнічного колективу, як-от:

French toast – шматочок хліба, змочений у молоці та бовтанці з яєць і підсмажений на вершковому маслі (його подають на сніданок звичайно із кленовим сиропом);

maple syrup – кленовий сироп (його варять із кленового соку).

Часто назви продуктів харчування асоціюються з фірмами, які їх виготовляють, наприклад:

Libby's tomato soup – томатний суп фірми Ліббі;

Kraft cheeses – сири фірми Крафт;

Hershey bars – плитки шоколаду фірми Херши;

Howard Johnson – фірма, яка спеціалізується на виготовленні морозива.

Разом із суто американськими відомі національні страви багатьох інших народів, які складають меню етнічних ресторанів, і при їх семантизації, наприклад, у письмовому перекладі необхідно давати коментарі типу [39]:

knish – смажений або печений пиріжок із капустою, картоплею, зеленою цибулею тощо;

pretzel – притрушене сіллю маленьке печиво;

lox – червона риба семужного посолу;

bagel – бублик.

Широко відомі у країні назви напоїв:

celery tonic – тонік з селери (безалкогольний тонізуючий напій);

7 Up – освіжаючий безалкогольний напій;

root beer – шипучий прохолоджувальний напій;

cherry pop – газований вишневий напій;

bourbon – кукурудзяний або пшеничний віскі;

swizzle – коктейль із рому та лимонного соку із додаванням цукру;

Wild Irish Rose – марка дешевого міцного вина;

eggnog – напій зі збитих яєць із цукром, ромом або вином (вважається традиційним різдвяним напоєм американців німецького походження).

Інколи реаліями стають не самі продукти харчування, а способи їхнього приготування, пакування, розфасовки для продажу. Наприклад [33]:

a package of chicken legs, a jar of pickles, twelve cans of soda pop, a dozen eggs.

Вона означають:

package of chicken legs – курячі стегенця (їх продають у магазинах в упаковці);

a jar of pickles – мариновані огірки (їх продають у скляних банках, схожих на глек);

a dozen eggs – яйця (продаються дюжинами);

cans of soda pop – шипучий напій типу содової води (як і пиво, безалкогольні напої можуть продаватися у консервних бляшанках).

4. Побутові заклади (Services)

У цю групу входять слова, які позначають типи готелів, ресторанів, магазинів, особливості побутового та медичного обслуговування, а також персонал, який зайнятий у сфері обслуговування [17]:

motel – мотель, готель для тих, хто мандрує автомобілем (звичайно одноповерховий, машини припарковують біля входу до номера);

boatel – готель на березі з причалами для човнів та катерів (за аналогією з мотелями);

airwaytel – готель для авіапасажирів (поблизу аеропорту);

bellboy – коридорний, посильний (у готелі);

В США вони носять спеціальну форму; старший з них називається *Captain*.

Gideon('s) bible – Біблія видавництва Гідеон (обов'язкова річ у готельному номері, в США та Канаді це зазвичай видання релігійної асоціації *Gideon*, яка безкоштовно розповсюджує Біблію);

American plan hotel – готель із повним пансіоном (зазвичай у курортних містах);

Modified American plan hotel – готель, який надає клієнтам сніданок та вечерю;

European plan hotel – готель, який не надає безкоштовного харчування (до їх числа відноситься переважна більшість американських готелів);

B & B (bed and breakfast) – ночівля та сніданок (про пансіони та готелі пансіонного типу);

laundromat – пральня-автомат (*laundry + automat*), в якій клієнти самі перуть білизну в машинах, вкинувши монету в автомат;

special – комплексний обід (на відміну від порціонних страв, зазвичай коштує дешевше);

cent store – «центова», крамниця різних товарів повсякденного попиту;

bargain basement – підвальне приміщення універсальної крамниці, в якому давніший товар продається за зниженими цінами;

discount outlet – крамниця від фабрики, підприємства тощо, в якій товари відпускають зі знижкою;

delicatessen – продовольча крамниця, яка торгує готовими продуктами та напівфабрикатами (шинка, ковбаси, сири, маринади тощо);

soda fountain – кіоск із колою, соками, кавою, морозивом, бутербродами тощо;

drive-in restaurant – ресторан для автомобілістів;

food stamps – талони на безкоштовне отримання продуктів харчування (які виділяються нужденним).

5. Реалії транспорту (Transport)

Серед них виділемо такі [33]:

express train – поїзд у метро, який зупиняється тільки на великих станціях;

local train – поїзд у метро, який зупиняється на всіх станціях;

transfer – квиток для пересадки (надає право на проїзд до кінцевої зупинки різними видами транспорту);

Pullman car – спальний вагон (декілька окремих купе, починаючи від маленьких – *roomettes* до великих – *compartments*);

roomette – купе спального вагону з раковиною та відкидною полицею на одне місце;

air shuttle – човникові авіарейси (як, наприклад, між Нью-Йорком та Вашингтоном);

metroport – гелікоптерна станція у центральній частині міста, яка обслуговує аеропорти;

redcap – носильник у поїзді або на вокзалі (зазвичай у форменому картузі червоного кольору);

park and ride (park'n'ride) – система міського транспорту, при якій мешканці пригороду прибувають на платну автостоянку на окраїні міста на своїх автомашинах, а до центру доставляються спеціальними автобусами.

6. Реалії зв'язку (Communication)

Дана група представлена такими одиницями [17]:

bread-and-butter letter – лист із подякою за гостинність;

V-mail – кореспонденція на мікроплівці, яка надсилається військовослужбовцям;

SWAK (sealed with a kiss) – заклеєно поцілунком (іноді зустрічається наприкінці листа);

cell-phone call – розмова з абонентом мобільного зв'язку;

person-to-person – розмова по телефону з абонентом (тільки з тим, кого ви викликаєте);

station-to-station call – розмова по телефону (з будь-яким абонентом, що підійде до телефону);

collect call – телефонна розмова за рахунок абонента, якого викликають.

7. Відпочинок, дозвілля (Leisure)

До цієї групи можна віднести [29]:

happy hour – час у барах і деяких закладах сфери обслуговування, коли ціни значно знижуються (зазвичай у часи, коли буває мало відвідувачів);

BYOB – “приноси випивку з собою” (*Bring Your Own Booze*) (про вечірки, на яких хазяїн забезпечує запрошених тільки «невеликою» закускою);

networking – система взаємного надання послуг на дружній основі, яка розповсюджена серед інтелігенції;

clam bake – пікнік на морському узбережжі з приготуванням устриць;

hot-dogging – небезпечні трюки, які виконуються лижниками для розваги глядачів;

demolition derby – автомобільні перегони (часто завершуються аваріями автомобілів).

8. Звичаї, традиції, свята (Habits, traditions, holidays)

До даної тематичної групи відносимо [33]:

jack-o'-lantern – ліхтар з гарбуза з прорізними дірками у вигляді очей, носа та рота (традиційна маска святкувань напередодні Дня усіх святих);

Washington's cherry tree – вишня, яку, за переказом, випадково зрубав маленький Джордж Вашингтон і мав мужність чесно у цьому зізнатися;

асоціюється з днем народження Вашингтона, який є офіційним святом у більшості штатів.

Свята у США, окрім розподілу на великі (*major*) і менш значні (*minor*), поділяють також на загальнонаціональні, місцеві, та свята етнічних груп.

Прикладом великих загальнонаціональних свят є [39]:

Independence Day – День Незалежності четвертого липня, день прийняття Декларації незалежності (4 липня 1776 року);

Yule log – велика дровина, яку спалюють напередодні Різдва;

Thanksgiving Day – День Подяки, офіційне свято на честь перших колоністів Массачусетса (четвертий четвер у листопаді).

До менш значних відносять: *V-E Day* – День Перемоги над Німеччиною (8 травня) та *V-J Day* – День Перемоги над Японією (2 вересня).

До числа місцевих свят можна віднести *Forefathers' Day* – («день пращурів»), що зазвичай святкується у штатах Нової Англії 22 грудня.

З числа місцевих свят етнічних груп у першу чергу слід назвати:

St. Patrick's Day – день святого Патріка, покровителя Ірландії (17 березня);

Mardi Gras – Марді Грас (вівторок на Масляницю).

Відмітимо також експресивні розмовні вирази, пов'язані зі святами та святкуванням:

Monday feeling – небажання працювати (після неділі);

to keep Saint Monday – з похмілля не працювати у понеділок;

blue Monday – 1. прогул після свята; 2. тяжкий день;

Mondayish – той, який відчуває небажання працювати після неділі, починати трудовий тиждень;

T.G.I.F. (= *Thank God It is Friday*) – Слава Богу, сьогодні п'ятниця (про початок вихідних, коли можна відпочити).

Окрім традицій, пов'язаних зі святами, у кожного народу є свої звичаї повсякденного життя, розваги, ігри. Наприклад, в Україні зовсім невідомо широко розповсюджене в англійських країнах змагання у пошуках схованих предметів *scavenger hunt*.

9. Одиниці вимірювання та гроші (Units of measurement, monetary units)

До числа реалій належать одиниці вимірювання, такі як *унція*, *фунт* тощо. У США також прийнято вказувати різного роду розміри у *дюймах*.

Більша частина найменувань цих одиниць – типові для мови оригіналу терміни, і реаліями їх робить обмежене розповсюдження. До цього ж, у різних країнах одне і те ж слово може мати різний зміст, наприклад, англійські *бушель* і *кварта* відрізняються за ємкістю від відповідних їм американських одиниць [33].

Грошові одиниці в США настільки тісно пов'язані зі своєю країною, що є своєрідним символом. Особливий інтерес мають розмовні назви монет [16]:

a penny – цент,
a dime – 10 центів,
a nickel – 5 центів,
a quarter – 25 центів,
half – півдолара;
V – купюра у п'ять доларів.

До числа реалій можна також віднести розмовні вирази типу *mad money* – «гроші, які має жінка для того, щоб сплатити вартість проїзду в таксі, в тому випадку, якщо вона посвариться з чоловіком, який її супроводжує».

Для реалій особливого значення набуває процес їх семантизації, що ілюструється в лексикографічному описі. Так, у лінгвокраїнознавчому

словнику, на відміну від звичайного перекладного словника, необхідна не тільки принципіально інша система відбору одиниць, але й інше тлумачення вихідного слова.

Необхідно не тільки підібрати еквіваленти перекладу реалії, але й розкрити національно-культурну семантику такого слова, описати його лексичний фон, тобто дати словникове відбиття всього комплексу відомостей про нього (а також про предмет чи явище, що ним позначаються) в масові свідомості носіїв мови і, як правило, невідомих за межами даної культури [15; 29]. Ці асоціації можуть відрізнятися від тих, що присутні у свідомості іноземця повністю або частково, а в плані конотацій можуть бути прямо протилежними.

2.2. Комплекс завдань до вивчення теми

Навчання іншомовних реалій доцільно проводити у рамках курсів лінгвокраїнознавства, теорії та практики перекладу, а також у практичному курсі англійської мови при вивченні країнознавчих тем. Це сприятиме розвитку культурознавчої компетенції студентів.

Відповідна системи вправ стане ключем до вирішення проблеми навчання досліджуваних лексичних одиниць.

При цьому треба забезпечити необхідний підбір вправ, їх послідовність, взаємозв'язок з іншими видами вправ. Кожна вправа має трифазову структуру:

завдання;

виконання завдання;

контроль з боку викладача або самоконтроль [12, с. 64].

У процесі вивчення англомовних реалій необхідно сформулювати такі види навичок:

репродуктивні лексичні навички (навички правильного вживання одиниці згідно із ситуацією спілкування і метою комунікації);

рецептивні лексичні навички (розпізнавання та розуміння одиниці при аудіюванні та читанні);

навички здогадки про значення одиниці;

навички користування різними видами словників [12].

У процесі засвоєння англомовних реалій можна виділити:

етап ознайомлення (семантизації);

етап активізації (ситуативне вживання одиниць в усній або письмовій формах, контекстне їх розуміння).

Семантизація може здійснюватися:

перекладним способом (тлумачення значення рідною мовою);

безперекладним способом (тлумачення значення іноземною мовою, контекстна ілюстрація).

Активізація англомовних реалій здійснюється шляхом виконання різних типів вправ:

рецептивних (інформація сприймається через слуховий або зоровий канал, а потім показується її розуміння);

рецептивно-репродуктивних (інформація спочатку сприймається, а потім репродукується);

продуктивних (висловлювання різних рівнів породжуються самостійно в усній або писемній формі) [12, с. 98].

Наведемо фрагменти уроків (два з них у рамках лінгвокраїнознавства, один – практики перекладу), на яких формувалися та розвивалася лексична складова міжкультурної компетенції у процесі вивчення англомовних побутових реалій.

I. Тема: American everyday realia as one of the aspects of country studies.

Мета: навчити студентів розпізнавати та аналізувати національні реалії у контекстах та у рамках тематичних груп.

Introduction: One of the aspects of the course of American country-studies is the investigation of national realia. Realia are phenomena unknown to the target language linguistic community. They are cultural elements which are peculiar only to one language and absent in the other.

They may be classified into historical, geographical, ethnographical, folklore and everyday realia (*abolitionist, Boston massacre, county, faculty, high school, graduate school, hot dog, spirituals, witch-hunt, etc.*).

Everyday American realia are of great interest to students because they help to understand and to learn different aspect of American life and culture. Realia belong to equivalent-lacking lexical units. They represent a rather vast layer of American English and can be found in a great number of books by American authors, such as T.Capote, F.Scott Fitzgerald, I.Уоллес and many others [18; 21; 35; 38].

Під час усної розповіді викладача студентам пропонується зробити у зошитах короткі опорні конспекти із визначеннями та прикладами реалій, на які вони могли б спиратися у своїх відповідях. На молодших курсах рекомендується вводити матеріал не тільки на прикладах англійської, але й рідної мови.

Доцільно також залучати до роботи над мовним матеріалом лінгвокраїнознавчі та тлумачні словники (особливо під час самостійного опрацювання теми). Це допоможе студентам мати чіткіше уявлення про предмет вивчення, краще засвоїти матеріал.

Для обговорення були запропоновані такі проблемні питання:

- 1.What do we mean by linguistic aspects of the course of country-studies?
- 2.Give the definition of realia.

3. Into what semantic groups can American realia be classified?

4. What are the peculiarities of American English realia?

5. In what literary sources can American realia be found?

Для контролю засвоєння студентами теоретичного матеріалу можна застосувати усне опитування з елементами обговорення та вправи з ідентифікації реалій.

Exercise 1. Identify the realia and explain their meaning:

1. Why don't you put a Band-Aid on it? Don't you have any Band-Aid or anything? (J.D. Salinger).

2. We pulled to the curb of a street in Spanish Harlem (T. Capote).

3. There was a hook rug on the floor, rocking chairs (T. Capote).

4. Get me a monkey suit and I'll help you with the oil (E. Hemingway).

5. She was about to start for Europe as a canteen expert (F. Scott Fitzgerald).

6. He had spent two years since he graduated from Georgia Tech in dozing round the lazy streets of his home town (F. Scott Fitzgerald).

7. They probably all hopped in a cab and went down to the Village for a couple of hours (J.D. Salinger).

8. See here, darling, there's a gingerbread man for you ...

9. Once, this was in a strange part of Louisiana, Cajun parts, he walked off down the road to buy something for breakfast.

10. We put sardines, hotdogs into the stew, in fact whatever lay in hand, including the box of Saltines.

Exercise 2. Classify the following realia thematically ("Meals", "Clothes", "Dwelling", etc.). Use them in dialogues.

1. Moccasins.

2. Log cabin.

3. Angel-food cake.

4. Baseman.

5. Bible school.
6. Big Eight.
7. Soul food.
8. Bolo tie.
9. Bop.
10. Condominium.
11. Gin sling.
12. Soda cracker.
13. Hard sause.
14. Hard cider.
15. Hard hats.
16. Patty melt.
17. Peace pipe.
18. Pecan pie.
19. Penthouse.
20. Public school.
21. Pumpkin pie.
22. Saloon.
23. Sheriff.
24. Soda pop.
25. Softball.
26. Wigwam.
27. Powder room.
28. Pot-holder.
29. Potluck.
30. Strip mall.
31. Pay phone.
32. Succotash.

II. Тема: American realia and American way of life.

Мета: формувати навички вживання американських реалій у письмовому мовленні у ситуаціях за країнознавчими темами.

Task: Write a composition (1,5 to 2 pages) on one of the topics using American realia:

- American food.
- The way Americans dress.
- American dwelling.

III. Тема: The ways of translating realia.

Мета: ознайомити студентів із прийомами передачі реалій українською мовою, сформувати навички їх перекладу.

Introduction: American realia have no regular equivalent, and a number of techniques may be suggested for rendering the meanings of such equivalent-lacking words into Ukrainian. The usual ways of translating are:

- transcription – *baseball* «бейсбол», *drugstore* «драгстор»;
- loan translation – *melting pot* «плавильний тигель»;
- descriptive translation – *carpet baggers* «саквояжники», *tank top* «сорочка-безрукавка з дуже тонкої тканини».

A number of equivalent-lacking words, however, still have no established substitutes in Ukrainian. An occasional equivalent should be looked for [34, с. 58]. Mention can be made here of "*baby-sitter*", "*tinkerer*", "*ladykiller*".

Exercises:

I.Suggest Ukrainian equivalents for the following American realia, explain the way of their translation.

The Forty-Niners – the early settlers of San Francisco, who came west in 1849 in search of gold in the nearby Sierra.

Dick's fries – any skinny, greasy, floppy fries.

The Magic Carpet – the free Metro bus zone downtown Seattle.

Ass cream – a milk-based frozen dessert.

Chank-a-chank – the music of South Louisiana.

II. Compose the sentences of your own with the expressions of Exercise I.

III. Read the following sentences. Copy out American realia. Give their Ukrainian equivalents.

1. At Chicago University students won demands after a 37-hour sit-in.
2. Two documents from New England in 1628 record wigwam, the Eastern Abenaki Indian name for an Indian house or tent.
3. He did not use the word tomahawk, but he wrote about Indians having “Swords like Pollaxes”.
4. Canoe was an English word for an American Indian invention.
5. You are the last of the Mohicans.
6. Later the johnnycake was also known as a journeycake, presumably because it was thought of as a cake you could take on a journey.
7. The banjo was well established in the North American colonies.
8. From the beginning, Yankee has been a fighting word.
9. The French got there before the English, and they had a word for it: prairie, their name for a meadow.

IV. Translate the sentences into Ukrainian [18; 21; 37]. Analyze the way of translating realia.

1. They ordered two stakes medium and rare, French fries, succotash, salad with Thousand Island dressing.
2. For these trips, which lasted the whole day, Catherine fried a chicken and deviled a dozen eggs, and Dolly took along a chocolate layer cake and a supply of divinity fudge.
3. He took out a manila envelop.

4.The devil's-food cake was vey tasty.

5... there is a brownstone in the East Seventies where I had my first New York apartment.

6.She ordered a bossy in a bowl.

7.They attended the Lab School in Chicago.

Exercise 7. Suggest Ukrainian equivalents for the following American realia, explain their stylistic value.

The Forty-Niners – the early settlers of San Francisco, who came west in 1849 in search of gold in the nearby Sierra.

Dick's fries – any skinny, greasy, floppy fries.

The Magic Carpet – the free Metro bus zone downtown Seattle.

Ass cream – a milk-based frozen dessert.

Chank-a-chank – the music of South Louisiana.

Exercise 8. Explain the ways of semantization of realia in the following examples.

1. *For these trips, which lasted the whole day, Catherine fried a chicken and deviled a dozen eggs, and Dolly took along a chocolate layer cake and a supply of divinity fudge* [T.Capote]. –

Для цих подорожей, які тривали весь день, Катерина смажила курча і фарширувала дюжину яєць, а Доллі брала з собою шоколадний торт та запаси цукрової соломки.

2. *He rang open his cash register, and produced a manila envelope* [T.Capote].–

Він з тріскотом відчинив шухляду каси і дістав конверт із товстого паперу. Відповідно до коментарю, це конверт із щільного коричневого паперу.

3. *Then we sliced the devil's-food cake* [F.S.Fitzgerald]. –

Тоді ми розрізали шоколадний торт.

4. *And Bill that built the chicken-coop went away on a Pullman job* [Т.Сарпоте]. –

І Білл, який збудував курятник, виїхав потім, влаштувався провідником у спальному вагоні.

5. *She drove to and from church in a Pierce-Arrow with all the windows rolled up* [F.S.Fitzgerald]. –

У церкву і назад вона їздила на розкішній машині з піднятими стеклами.

6. *Next stop, an Elko Camera Store* [Т.Сарпоте]. –

Наступною зупинкою став фотомагазин.

7. *Then one year we totaled up and found we'd earned enough to have to pay an income tax* [Т.Сарпоте]. –

Ми заробили стільки, що треба було сплатити податок на прибуток.

8....*he was off to a dance at the clubhouse, and he came into Verena's drugstore, where I sometimes helped out on Saturday nights* [Т.Сарпоте]. –

Він йшов на танці до клубу, і зайшов до Верениного драгстору, де я інколи допомагав суботніми вечорами.

9. *They ordered two stakes medium rare, baked potatoes, French fries, fried onions, succotash, side dishes of macaroni and hominy, salad with Thousand Island dressing, cinnamon rolls, apple pie and ice-cream, and coffee* [Т.Сарпоте]. –

Вони замовили два біфштекси з печеною картоплею, смажену картоплю і цибулю, кукурудзу з бобами, макарони, мамалигу, салат, солодкі булочки, яблучний пиріг з морозивом і каву.

Висновки до розділу 2

Дослідження національних особливостей побутових реалій США дозволяє зробити такі висновки:

Американські побутово-етнографічні реалії несуть у собі інформацію про особливості різних сторін життя у даній країні (її звичаїв, традицій щодо помешкання, відпочинку, рутинної поведінки людей). У реаліях наглядно виявляється близькість між мовою та культурою у широкому значенні цього слова. Поява нових реалій у матеріальному та духовному житті суспільства приводить до виникнення реалій у мові. Час їх появи можна встановити досить точно, оскільки лексика чуйно реагує на зміни у суспільному житті.

У структурі значення реалії, якщо трактувати значення слова як відношення слова до денотату, опосередкованому через сигніфікат, або референт, виділяють конотативний та денотативний компоненти. Якщо виходити з лінгвокраїнознавчої теорії, що базується на розрізненні лексичного значення та лексичного фону, що містить додаткові семантичні компоненти, то власне реаліями США є слова, які не мають поняттєвих відповідностей у мові, що зіставляється, через відсутність самих понять, а фонова лексика являє собою слова, що різняться своїми фонами через неспівпадання окремих семантичних компонентів англійської мови США та української мови.

У сучасній лінгвістиці не існує єдиної класифікації реалій. У даній роботі пропонується розглядати побутові американські реалії у поєднанні з етнографічними та класифікувати за тематичним принципом на такі групи: житло; одяг; їжа, напої; побутові заклади; відпочинок, дозвілля; традиції та свята; транспорт; одиниці виміру.

Слова-реалії використовуються для відтворення побутових особливостей певної країни (у нашому випадку США), часового колориту, своєрідності мислення народу, національного характеру, рис психологічного складу нації, що є основою для взаєморозуміння в певних ситуаціях спілкування.

Важливим аспектом реалій є їх адекватна семантизація, тобто розкриття в лексикографічних джерелах не тільки їх значення, але й надання всього спектру їх культурного фону, який визначає національну специфіку лексичних одиниць.

ВИСНОВКИ

Лексичні одиниці-реалії є своєрідною і, разом з тим, досить неоднозначною категорією вокабуляру будь-якої мови.

Як одна з найважливіших груп безеквівалентної лексики, реалії виступають свого роду хранителями й носіями країнознавчої інформації.

Не існує загальноприйнятого визначення лексики, що містить у значеннєвій структурі культурний компонент. Для цього використовуються різні терміни: фонові лексика, національно марковані лексичні одиниці, реалії тощо.

Денотативні реалії найбільш наочно демонструють національну своєрідність культур, але, виходячи з національного характеру асоціацій, які пов'язані з певними предметами реальної дійсності і не мають аналогічних асоціацій у культурі, яка зіставляється, виникає потреба включення до поняття реалій також і конотативних слів.

Проблема єдиної класифікації реалій залишається невирішеною, в основу спроб класифікацій покладений, як правило, предметно-тематичний принцип.

Існують різні прийоми семантизації побутово-етнографічних реалій у перекладних тлумачних та лінгвокраїнознавчих словниках. Це – транскрипція або транслітерація, калькування, описова семантизація. Оскільки кожний із прийомів семантизації слів-реалій має свої переваги та недоліки, то варто не обмежуватись одним прийомом, а сполучати декілька, наприклад, транскрипцію й описом, або давати пояснення-коментар кожної реалії.

Реалії є об'єктом дослідження у лінгвокраїнознавстві, аспекти якого доцільно вводити у практичний курс вивчення іноземної мови в навчальних

зкладах, що дозволяє окрім суто мовного матеріалу залучувати у процес навчання також і національно-культурний компонент, дуже важливий у міжкультурній комунікації.

Лінгвокраїнознавство базується на масовій побутовій свідомості носіїв мови та культури, де поряд із побутовими повсякденними знаннями представлені в певній мірі й знання наукового характеру, які набуваються в процесі виховання людини у даній культурі через різні засоби освіти та форми передачі інформації, і потім стають частиною мовної свідомості особистості. Однак ці знання, на відміну від енциклопедичних, відрізняються неповною та своєрідною формою їх репрезентації у масовій повсякденній свідомості. Для доведення їх до рівня наукових необхідні енциклопедії, довідники, різного роду посібники.

При розкритті лексичного поняття та лексичного фону в лінгвокраїнознавчих словниках необхідно визначити той обов'язковий мінімум, без якого неможливо було б загальнозрозуміло оперувати даним словом у мовленні.

У лексикографії одне й те саме слово може семантизуватися або з позиції повсякденної побутової свідомості (такими звичайно є тлумачні та перекладні словники), або з точки зору наукових знань (такими є енциклопедичні словники), тому добре відома різниця філологічним тлумаченням лексичного поняття та енциклопедичним визначенням того ж наукового поняття.

Лінгвокраїнознавчий коментар, на відміну від подачі еквівалентів у звичайному словнику, містить багато асоціацій. Асоціації, оскільки вони представлені в мовній свідомості носіїв мови та культури, складають важливу частину лінгвокраїнознавчого опису. Це можуть бути історичні та сьогоденні асоціації.

Аналізом, проведеним у межах нашої роботи, не вичерпуються

проблеми запропонованої теми. У роботі були розглянуті лише деякі аспекти національних особливостей побутових реалій США, їх лексико-семантичних аспектів. Дана робота може стати початком більш масштабного дослідження в галузі лінгвокраїнознавства, лінгвістики та методики викладання мов, перекладознавства, лексикографії.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Бурбак О.Ф. Реалія та способи визначення її лінгвістичного статусу : монографія / О.Ф.Бурбак. – Х. : Іноземна філологія, 1995. – 234 с.
2. Гапонів А.Б. Лінгвокраїнознавство. Англomовні країни: підручник / А.Б. Гапонів, М.О. Возна. – Вінниця: Нова книга, 2005. – 464 с.
3. Гороть Е.І. Лексикологія сучасної англійської мови: навчальний посібник / Євгенія Іванівна Гороть. – К. : Либідь, 1996. – 128 с.
4. Загнітко А. Словник сучасної лінгвістики : поняття і терміни. Т. 2. – Д. : ДНУ, 2012. – 350 с.
5. Загнітко А. Словник сучасної лінгвістики : поняття і терміни. Т. 3. – Д. : ДНУ, 2012. – 426 с.
6. Зорівчак Р.П. Реалія в художньому мовленні : перекладознавчий аспект : монографія / Роксолана Петрівна Зорівчак. – Львів : ЛДУ, 1994. – 286с.
7. Зорівчак Р.П. Реалія і переклад (на матеріалі англomовних перекладів української прози) : монографія / Роксолана Петрівна Зорівчак. – Львів : ЛДУ, 1989. – 216 с.
8. Зорівчак Р.П. Статус реалії як перекладознавчого терміна : монографія / Роксолана Петрівна Зорівчак. – К. : А.С.К., 1985. – 164 с.
9. Зубков М. Сучасний англо-український та українсько-англійський словник / М.Зубков. – Х. : ВД «Школа», 2011. – 752 с.
10. Корунець І.В. Теорія і практика перекладу (аспектний переклад) : підручник / І.В.Корунець. – Вінниця : Нова книга, 2003. – 448 с.
11. Маслова Н.І. Країнознавство США. Полікультурність : навчальний посібник / Н.І.Маслова, Н.О.Бутковська. – Х. : Основа, 2008. – 141 с.
12. Методика викладання іноземних мов у середніх навчальних закладах / Під ред. С.Ю.Ніколаєвої. – К. : Ленвіт, 2002. – 328 с.

13. Мороз А.А. Реалія як об'єкт лінгвістичного дослідження : монографія / А.А.Мороз. – Бердянськ, 1999. – 242 с.
14. Мостовий М.І. Лексикологія англійської мови : підручник / Микола Іванович Мостовий. – Харків : Основа, 1993. – 256 с.
15. Флорин С. Непреводимото в превода / С.Флорин. Реалии. – БЕ. – 1980.– № 2-3. – С. 168-187.
16. Ayto, John. The Longman Register of New Words / John Ayto. – London : Longman, 1990. – 434 p.
17. Barnhart David K. America in so many words / D.K.Barnhart, A.A.Metcalf. – New York : Houghton Mifflin Company, 1997. – 308 p.
18. Capote T. In Cold Blood / T.Capote. – N.Y. : The New American Library, Inc., 1977. – 384 p.
19. Crotty J. How to talk American : monograph / J.Crotty. – New York: Houghton Mifflin Company, 1997. – 420 p.
20. Crystal D. Encyclopedia of the English Language / David Crystal. – Cambridge : Cambridge University Press, 1997. – 490 p.
21. Fitzgerald F. Scott. Selected Short Stories / F.Scott Fitzgerald. – N.Y. : The New American Library, Inc., 1979. – 358 p.
22. Gallois C. Communication and culture : manual / C.Gallois, V.Callan. – New York : John Wiley & Sons, 1997. – 172 p.
23. Ganetska L. Lexi-Maker. Part 1 : manual / Liudmila Ganetska. – K. : Lenvit, 2004. – 96 p.
24. Hall E.T. Beyond culture : manual / Edward T.Hall. – Garden City, New York : Anchor Press, 1976. 298 p.
25. Hall E.T. Cultural differences : manual / E. T.Hall, M.R.Hall. – Intercultural Press, 1990. – 196 p.
26. Hidekel S.S. A Course in Modern English Lexicology : manual / S.S.Hidekel.– K. : Vyscha Skola, 1979. – 269 с.

27. Hornby A. S. The Advanced Learner's Dictionary of Current English / A.S.Hornby. – Oxford : Oxford University Press, 1982. – 842 p.
28. Kveselevich D.I. Modern English Lexicology in Practice : manual / D.I.Kveselevich, V.P.Sasina. – Vinnytsa : Nova Knyha Publishers, 2003. – 128 p.
29. Longman Dictionary of English Language and Culture. – Harlow : Addison Wesley Longmans Limited, 1992. – 1555 p.
30. Matthews P. The Concise Oxford Dictionary of Linguistics / Peter Matthews. – Oxford : Oxford University Press, 1997. – 410 p.
31. Murray J. A. H. The Oxford English Dictionary / J.A.Y.Murray. – Oxford : Oxford University Press, 1993. – 764 p.
32. Nikolenko A.G. English Lexicology. Theory and practice : manual / A.G.Nikolenko. – Vinnytsa : Nova Knyha, 2007. – 528 p.
33. NTC's Dictionary of the USA / Edit. by G.Kurian. – NY : NTC Publishing Group, 1998. – 237 p.
34. Olikova M.O. Theory and Practice of translation : manual / M.O.Olikova. – Lutsk : Vezha, 2000. – 170 p.
35. Polupan V. English-speaking countries: A cultural reader / V. Polupan, A. Polupan, V. Makhova. – Kharkiv : Academia, 2000. – 208 p.
36. Roget P.M. Thesaurus of English Words and Phrases / P.M.Roget. – London : Longman, 1978. – 958 p.
37. Sherman E. Across cultures : manual / E.Sherman. – London : Longman, 2006. – 160 p.
38. Wallace I. The Prize / S.Wallace. – New York : Regan Books, 1971. – 265p.
39. Webster's New World Dictionary / Ed. by D.Guralnik. – NY : Prentice Hall Press, 1996. – 1692 p.
40. Webster's New World Thesaurus. – New York : Prentice Hall Press, 1971. – 846 p.